

ורבנן סברי: לא גזרינן רחוק אטו קרוב.

מתניתין:

המודר הנאה מחבירו לפני שביעית, מב-א

אינו יורד לתוך שדהו של המדיר אפילו בשנה השביעית, כשהפירות הפקר, היות שהקרקע עצמה שייכת לבעליה גם בשביעית, והרי המודר הנאה מחבירו, אסור אף בדריסת הרגל [כפי ששינונו במשנה לעיל].

ואף אינו אוכל מן הפירות (152) הנוטות אל הדרך הסמוכה לשדה, אף שאינו נכנס לשדה.

ובשביעית, אם הדירו בשנה השביעית עצמה, שהפירות הם הפקר ואינם שייכים לבעל הקרקע, אמנם אינו יורד לתוך שדהו, אבל אוכל הוא מן הנטיעות הנוטות.

לעבוד עם המדיר בשורת הכרם. והטעם, לפי שכשהמדיר חופר לפניו את הקרקע, מרפה הוא את הקרקע, ונמצא שמהנהו (151). ואף אם חבירו חופר רחוק ממנו — אסור, משום שגזרינן רחוק — אטו קרוב.

דברי רבי מאיר.

וחכמים אומרים: עושה — והוא ברחוק ממנו, ואין גזרינן רחוק אטו קרוב.

גמרא:

בקרוב לא פליגי רבי מאיר וחכמים — דלכולי עלמא אסור.

כי פליגי — ברחוק:

רבי מאיר סבר: גזרינן רחוק — משום קרוב, דבקרוב אסור, משום דקא מרפי לה לארעא קמיה. וגזרינן אף ברחוק, שלא יבוא לעשות עמו בקרוב.

השביעית עצמה שייכים לו הנכסים, ומדוע אינו יכול לאסרם גם אז, וייאסרו הפירות מדין גידולי נכסיו.

ומוכיח מכאן הקהלות יעקב [נדרים ס" כ"ח] את יסודו של החזו"א, שלא רק פירות שביעית הם הפקר, אלא גם כח הצמיחה שיש בקרקע ובאילן לגבי פירות שביעית הם הפקר בשנה השביעית, ולכן לא יכול לאסור בשנה השביעית את נכסיו ובכך ייאסרו גם הפירות בתורת גידולי נכסיו, כי היות וגם כח הצמיחה של השדה והאילן אינם ברשותו בשביעית, אין היא יכול לאסרם אז. ורק אם אסר את נכסיו ערב שביעית חל איסורו. שכן אוסר אדם ממנו גם לאחר שייצא מרשותו.

והחזו"א הוכיח את יסודו זה מכך שאמרו

151. כך משמע מכמה ראשונים, דהאיסור הוא דווקא אם חופר עמו באותה שורה. אבל הריטב"א כתב שלא יחפור המודר קרוב לשורתו של המדיר.

152. מבואר בסוגייתנו, שהמדיר את חבירו מנכסים מסויימים שלו, אסור לו להנות מפירותיהם אפילו בשנת השביעית.

ויש לתמוה, הרי פירות שביעית אינם שייכים לבעליהם, וכיצד יכול הוא לאסרם בקונם? ובהכרח, שחל הקונם על נכסיו, והפירות אסורין בקונם מתורת "גידולי נכסיו", אף שאינם שייכים לו!

אך אם כן יש לתמוה, מדוע יכול לאסור זאת רק לפני השנה השביעית, והרי גם בשנה

המדיר את הפירות בזמן שהיו ברשותו, דהיינו קודם שביעית, חל האיסור אף בשביעית, למרות שאז יצאו הפירות מרשותו [שהרי בשביעית הפקר הם].

ואם בשביעית נדר — אין המודר יורד לתוך שדהו, שהרי שלו היא, ויכול לאסור דריסת הרגל.

אבל אוכל המודר מן הפירות הנוטות, שהרי הפירות — הפקר הם.

ורבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו בפירוש משנתנו:

אם אמר אדם לחבירו לפני שנת השביעית: נכסי [אסורים] עליך!

אזי, לפני שביעית, אין יורד לתוך שדהו, ואין אוכל מן הנוטות.

ומשהגיע שביעית, עדיין אינו יורד לתוך שדהו, אבל אוכל הוא את הנוטות, לפי שלא חל האיסור עליהם משהגיע שביעית.

ואמרינן: לימא בהא קמיפלגי רב ושמואל, ורבי יוחנן וריש לקיש:

ואם נדר הימנו מאכל לפני שביעית, ולא אסר הנאה ממנו.

אזי אף לפני שהגיעה השביעית, יורד לתוך שדהו,

ואינו אוכל מן הפירות, שהיות ואסרם לפני שביעית נשאר איסורו בשביעית.

ואם הדירו בשביעית — יורד לתוך שדהו, ואוכל מן הפירות.

גמרא:

רב ושמואל, דאמרי תרוייהו שכך הוא פירוש משנתנו:

אם אמר אדם לחבירו: נכסים אלו [שלפנינו אסורים] עליך!

אזי, אם היה הנדר לפני שביעית — אין המודר יורד לתוך שדהו של המדיר, ואינו אוכל מן הפירות הנוטות — אף על פי שהגיע שביעית.

והטעם, משום שהם סוברים, שכיון שאסר

הזרעים שהם מהשנה השישית! ולכן מבאר החזו"א שגם הצמיחה היא הפקר בשביעית, ובזה היא דומה להפקר הקרקע לגבי דין דריסת הרגל בשביעית, שהפקעה התורה את זכות הבעלים בקרקע לגבי דריסת הרגל, והפקירה אותה לכל אדם. והוא הדין שהפקירה התורה את צמיחת הגפנים והתבואה, ולא רק את הפירות עצמן, ושפיר אמר רבי עקיבא שאין זריעת הכלאים בשביעית אוסרת את הכרם, כיון שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו. וסוגייתנו היא ראייה לדבריו!

בירושלמי [פ"ז דכלאיים], מעשה באחד שזרע כרמו בכלאי תבואה בשביעית, ובא מעשה לפני רבי עקיבא, ואמר: אין אדם אוסר דבר שאינו שלו. ומבאר הירושלמי שאי הגפנים שלו, ואין הזרעים שלו בשנה השביעית.

והדברים תמוהים לכאורה, שהרי כלאים נאסרים בשעת הצמיחה, עוד לפני שגדלה התבואה, והרי עצי הגפנים והזרעונים שלו הם גם בשנה השביעית, ומדוע לא יאסרו הגפנים ולא תאסר התבואה בשעת גידולה, והרי רק פירות שביעית הם הפקר, ולא עצי הגפנים ולא

אסורים על הבן אף לאחר שמת, ויצאו מרשותו!

ודחינן: **שאני חכא, דקא אמר ליה האב** בפירוש שהוא אוסר עליו בחייו ובמותו, שאז באמת יכול לאסור אף לאחר שיצאו מרשותו, ואין זה כאוסר נכסי חברו על חברו.

אלא שמכל מקום **קשיא** הקושיא הראשונה שהקשינו, למה לא נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש ב"נכסים אלר"?!

אלא, ב"נכסים אלו עליך" — כולי עלמא לא פליגי, שודאי שאדם אוסר אף לאחר שיצאו מרשותו.

כי פליגי — באומר "נכסי עליך".

רב ושמואל סברי: לא שנא "נכסים אלר", לא שנא "נכסי" — אדם אוסר.

והטעם, או משום שגם כשאומר "נכסי" — כוונתו לאסור לעולם, אף לאחר שיצאו מרשותו, ומה שאומר "נכסי", כוונתו לומר: נכסים אלו שהם עתה נכסי, ולא נתכוין לאפוקי לאחר שיצאו מרשותו.

או משום שכיון שחל עליהם איסור כשהיו ברשותו, שוב אינו פוקע.

ורבי יוחנן וריש לקיש סברי: כשאומר "נכסים אלר" — **אדם אוסר** אף משיצאו מרשותו. אבל כשאומר "נכסי עליך" — אין **אדם אוסר** לאחר שיצאו מרשותו.

ולפי זה, אף רבי יוחנן וריש לקיש מעמידים את משנתינו באומר: "נכסים אלר עליך", והרישא משמיעה לנו, שאף שהגיעה שביעית, אינו יורד, ואינו אוכל. משום

ד**רב ושמואל סברי: אדם אוסר דבר שברשותו — אפילו לכשיצא מרשותו.** ולכן, כיון שבזמן שהדיר את חברו היו הפירות ברשותו, לכן הם אסורים אף בשביעית, למרות שכבר אינם ברשותו.

ואילו רבי יוחנן וריש לקיש סברי: אין אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו, ולכן משהגיעה שביעית, הפירות מותרים.

ותמהינן: **ותיסברא?**

ומי איכא למאן דאמר שאין אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו?

אם כן, ניפלגי רבי יוחנן וריש לקיש באומר נכסים אלו עליך, שאין הפירות אסורים משהגיעה שביעית, ואנו נדע שכל שכן שהם חולקים באומר נכסי עליך, שהרי אז משמע מלשוננו שאסר את הפירות דווקא כשהם שלו! [עיין בר"ן!]

ותו, הא תנן בפירוש דאדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו?

דתנן: האומר לבנו: קנמ שאתה נהנה לי!

אם מת האב — **יירשנו הבן.** שהרי אינו נהנה מהאב, אלא מהירושה שזיכתה לו התורה.

אבל אם אסר עליו האב את הנאתו בחייו ובמותו, אזי אף אם מת לא יירשנו! [ואין הכוונה שלא יירשנו, שהרי ודאי חלה ירושה, והנכסים שלו הם, אלא שאסור לו ליהנות מהם. ונקט לשון "לא יירשנו" — אגב רישא דנקט "יירשנו"].

ומוכת, שאדם אוסר דבר שברשותו אף לאחר שיצא מרשותו, שהרי נכסי האב